

مخرب‌های هفت‌گانه کسب‌وکارها

دنیای اقتصاد: اتاق ایران عوامل هفت‌گانه‌ای را که تخریب فضای کسب‌وکار را به دنبال داشته و سد راهی برای فعالیت بنگاه‌های کشور است، شناسایی کرد. ارزیابی‌های کارشناسی نشان می‌دهد که اقتصاد ایران به لحاظ شاخص‌های کسب‌وکار در موقعیت نامناسبی در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی قرار دارد و دستیابی به اقتصادی پرتحرک و پیشرو، بدون انجام اصلاحات اساسی در این حوزه امکان‌پذیر نیست. بر این اساس، فعالان اقتصادی در بخش خصوصی، ضمن شناسایی عوامل مخرب برای کسب‌وکارها، پیشنهادهای خود را برای بهبود محیط کار ارائه کردند.

اقتصاد ایران به لحاظ شاخص‌های کسب و کار در موقعیت بسیار نامناسبی از نظر رتبه بندی های بین المللی قرار دارد. بخش خصوصی بر این باور است که دستیابی به اقتصادی پرتحرک و پیشرو بدون انجام اصلاحات اساسی در این حوزه امکان پذیر نیست. در مانیفست اقتصادی بخش خصوصی، بهبود کسب و کار به عنوان یکی از سرفصل‌ها مورد توجه قرار گرفته است. در این بخش، گلوگاه‌های بهبود محیط کار شناسایی شده است. مخرب‌های هفت‌گانه‌ای که عرصه را برای فعالیت‌های اقتصادی تنگ کرده‌اند. «غلبه نگاه دولت-محور»، «بوروکراسی پیچیده و دست‌وپاگیر»، «عقب‌افتادگی فرآیندها و عدم توسعه دولت الکترونیک»، «مداخلات گسترده دولت»، «بی‌ثباتی و تغییرات مکرر آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها»، «فساد»، «عدم تجهیز نظام مالی به شیوه‌های مدرن تامین مالی و تکنای مالی در کشور»، همگی با تخریب فضای کسب و کار، امکان فعالیت برای بنگاه‌های بخش خصوصی را مشکل کرده است. براساس این مانیفست، اگر فضای کسب و کار مجموعه‌ای از قواعد تعریف شود که تصمیمات بنگاه را متاثر می‌کند، آن گاه می‌توان در یک دسته بندی کلی این قواعد را در سه گروه قواعد مرتبط با شکل‌گیری بنگاه‌های اقتصادی، قواعد مربوط به تداوم فعالیت بنگاه‌ها و قواعد مربوط به خروج بنگاه‌های اقتصادی از بازار دسته بندی کرد. گزارش شاخص سهولت در کسب و کار بانک جهانی، مجموعه مولفه‌های مرتبط با قواعد مذکور را در ۱۰ مورد، دسته بندی کرده است. مولفه اول، قواعد مربوط به شکل‌گیری بنگاه شامل مراحل اخذ مجوز و بررسی صلاحیت کارفرما و مجموعه تحت هدایت وی برای ایجاد یک فعالیت اقتصادی جدید است. مولفه دوم، کسب مجوزهای ساخت و ایجاد بنگاه است. یک بنگاه پس از صرف زمان برای ثبت رسمی شرکت و شروع فعالیت نیازمند طی کردن مراحل برای اخذ مجوز برای ساخت انبار یا سایت بنگاه است. مولفه سوم، دسترسی به زیرساخت‌هایی مانند آب، برق، گاز، تلفن و اینترنت است. مولفه چهارم، ثبت و انتقال مالکیت دارایی‌های یک بنگاه از جمله زمین یا سایر دارایی‌هاست. فرآیند ثبت و انتقال مالکیت دارایی علاوه بر اهمیت آن برای توسعه فعالیت یک بنگاه به دلیل نقشی که این دارایی‌ها به عنوان وثیقه دارند نیز مهم است. مولفه پنجم دسترسی به اعتبارات مالی است. مولفه ششم، حفظ حقوق سهامداران خرد است. سهامداران کلان یک بنگاه امکان اثرگذاری بیشتری بر تصمیم‌گیران یک بنگاه دارند. به همین خاطر این امکان برای آنها فراهم است تا منابع و دارایی‌های بنگاه را در جهت منافع شخصی خود هدایت کنند یا از آنها سوء استفاده کنند. مولفه هفتم، فرآیند اخذ مالیات از بنگاه است. مولفه هشتم قواعد حاکم بر تجارت بین‌المللی است. هر بنگاهی برای آنکه بتواند تجارت در خارج از مرزها داشته باشد، نیازمند طی کردن مراحل برای اخذ مجوزهای لازم برای صادرات یا واردات است. مولفه نهم، کیفیت اجرای قراردادهای منعقد شده است که به محیط حقوقی یک کشور و چگونگی رسیدگی به شکایات بستگی دارد. مولفه دهم، رسیدگی به فرآیندهای ورشکستگی است. ورشکستگی یک بنگاه و طی شدن مراحل آن مستلزم تعیین تکلیف بدهی‌های بنگاه با استفاده از نقد کردن دارایی‌ها یا تعیین مراحل تجدید ساختار بنگاه‌های اقتصادی است. حال با در نظر گرفتن این موارد، در این مانیفست، راهکارها و اقداماتی پیشنهاد شده است.

براساس این بیانیه، در راستای بهبود محیط کسب و کار، پیشنهاد شده تا برنامه مقررات زدایی به منظور دستیابی به دولت چالاک و کارآ، کاهش مداخلات دولت در کسب و کار، تسهیل فرآیندهای مربوط به ورود، تداوم و خروج بنگاه‌های اقتصادی و کاهش مراکز تصمیم‌گیری درخصوص مجوزهای مورد نیاز برای شروع فعالیت‌های اقتصادی پیگیری و تسریع شود. البته در حال حاضر برای این منظور، کارگروه مقررات زدایی ذیل معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی فعال تر شده و پس از نهایی کردن فرآیند احصای مجوزهای لازم، می‌تواند نسبت به پالایش و حذف مجوزهای غیرضرور با همکاری سایر دستگاه‌ها اقدام کند. اتاق ایران نیز اعلام آمادگی کرده که مسوولیت اصلی را در برنامه مقررات زدایی بر عهده بگیرد و این برنامه را در چارچوب مانیفست حاضر طراحی کند. پیشنهاد دیگر مانیفست مذکور این است که تعداد مراحل مربوط به صدور مجوز و همچنین امور مربوط به نظارت بر فعالیت بنگاه‌ها به حداقل کاهش یابد و این دسته از امور، حتی الامکان به تشکل‌های بخش خصوصی و نهادهای مدنی واگذار شود. در پیشنهاد دیگر به هدف گذاری برای رتبه ایران در شاخص سهولت در کسب و کار برای سال‌های آتی اشاره شده، به طوری که با انجام اقدامات لازم، ایران در گروه ۵۰ کشور نخست در ۵ سال آتی قرار گیرد.

در این مانیفست چهار پیشنهاد نیز به منظور بهبود در موارد مربوط به شروع کسب و کار به دولت ارائه شده است. نخست؛ کاهش مجوزهای کسب و کار و تسهیل و تسریع صدور آنها (اجرای ماده ۷ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی). دوم؛ حذف الزام به پرداخت مالیات دو در هزار ارزش اسمی سرمایه سهام پذیرفته نویسی شده در زمان تاسیس شرکت در ماده ۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم. سوم، ایجاد پنجره واحد برای کاهش زمان و مراحل مورد نیاز برای ثبت شرکت و دریافت مجوزهای مورد نیاز و چهارم، ارتقای دولت الکترونیک برای طی کردن مراحل اخذ مجوزهای مربوط به شروع فعالیت‌های کسب و کار بدون نیاز به مراجعه حضوری از طریق اجرای کامل فرآیند ثبت شخص حقوقی بر پایه امضای الکترونیکی.

همچنین به منظور بهبود در دسترسی به زیرساخت‌ها نیز دو پیشنهاد به متولیان دولتی داده شده است. نخست، کاهش مراحل مورد نیاز برای اخذ مجوزهای مربوط به دریافت انشعابات زیرساخت‌ها و دوم؛ ایجاد نهاد تنظیم‌گر بخشی برای انحصارهای طبیعی و طراحی یک مکانیزم قیمت‌گذاری پویا به منظور پیش‌بینی پذیر شدن قیمت زیرساخت‌ها از جمله آب و حامل‌های انرژی. علاوه بر این به منظور بهبود در فرآیند نقل و انتقال دارایی‌ها، به دولت پیشنهادهای سه‌گانه ارائه شده است. اول؛ بهبود دسترسی به اطلاعات درخصوص مالکان دارایی‌ها از طریق گسترش و ارتقای سامانه ثبت دارایی‌ها به ویژه زمین و ساختمان و امکان اخذ استعلام درمورد هویت مالکان آنها در زمان محدود. دوم، تعیین قواعد مشخص و سنجش پذیر برای ارزیابی ارزش دارایی‌ها به عنوان وثیقه و سوم، انتشار عمومی موارد مورد اختلاف درخصوص مالکیت دارایی‌ها به منظور افزایش شفافیت و بهبود در گردش اطلاعات.

نسخه این مانیفست برای بهبود در محیط حقوقی دسترسی به اعتبار عبارت است از «ایجاد نظام واحد ثبت و وثایق قابل انتقال»، «ارائه تعریف و قواعد مشخص در مورد دارایی‌هایی که امکان استفاده از آنها برای وثیقه وجود دارد» و «فراهم آوردن امکان استعلام به صورت سریع و کم‌هزینه درخصوص ریسک‌های اعتباری اشخاص و بنگاه‌ها».

افزایش حمایت‌های حقوقی از سهامداران خرد نیز در این بیانیه مورد توجه قرار گرفته و به دولت پیشنهاد شده تا اقداماتی نظیر «امکان اطلاع از تصمیمات و اسناد داخلی شرکت برای سهامداران خرد»، «امکان بررسی معاملات تجاری و مالی شرکت‌ها با یکدیگر برای سهامداران خرد»، «امکان شکایت سهامداران خرد از هیات مدیره شرکت‌ها» و «امکان تشکیل جلسات هیات مدیره به درخواست سهامداران خرد با هدف ارتقای حاکمیت شرکتی» را ساماندهی کند. در این میان به منظور بهبود در مولفه‌های کسب و کار درخصوص ارتقای نظام مالیات ستانی نیز راهکارهای عملیاتی به دولت ارائه شده است که توسعه دولت الکترونیک برای ثبت، بررسی و اعتراض به اسناد مالیاتی، تعیین قواعد و سازوکارهای مشخص برای بازپرداخت مالیات ارزش افزوده بنگاه‌ها طی حداکثر سه ماه از دریافت این مالیات توسط دولت و تصحیح مالیات‌های اخذ شده از بنگاه‌ها به منظور کاهش مدت زمان و فرآیند مورد نیاز برای اخذ مالیات از جمله آنهاست.

این مانیفست به منظور بهبود در مولفه‌های کسب و کار درخصوص تجارت بین‌المللی نیز به متولیان دولتی دو پیشنهاد «تعیین قواعد هماهنگ با گمرک کشورهای مهم طرف تجاری ایران برای کاهش زمان و مراحل ترخیص واردات در ایران» و «توسعه دولت الکترونیک برای طی کردن مراحل مورد نیاز جهت اخذ مجوزهای مربوط به صادرات و واردات» را ارائه کرده است. به منظور بهبود در

اجرای قراردادهای دولت با همکاری مجلس و قوه قضائیه می تواند اقداماتی را ساماندهی کند. از جمله اینکه به منظور کاهش مدت زمان بررسی پرونده های مالی و اقتصادی، برای هر یک از مراحل دادرسی، ثبت شکایت، تشکیل دادگاه، تعیین حکم، اعتراض به حکم و اجرای حکم، مدت زمان مشخص تعریف شود؛ به طوری که مجموع فرآیند دادرسی بیشتر از یک سال نباشد.

درخصوص بهبود در فرآیندهای مربوط به ورشکستگی نیز راهکارهای عملیاتی به دولت توصیه شده است.

براساس این پیشنهادها، با بهبود و اصلاح قانون تجارت یا تدوین قانونی جدید ذیل عنوان قانون ورشکستگی، باید هزینه های خروج بنگاه های اقتصادی تعدیل شود؛ به طوری که زمان تعیین تکلیف برای بنگاه ورشکسته کاهش پیدا کرده و همچنین شیوه بازستانی بدهی های بنگاه اصلاح شده و فرآیندهای خروج بنگاه تسریع شود. این قانون ورشکستگی باید حداقل شامل دو ساختار برای اعلام ورشکستگی یک بنگاه باشد. ساختار اول، اعلام ورشکستگی یک بنگاه به منظور انحلال آن است که در آن اموال و دارایی های یک بنگاه شناسایی شود و براساس اولویت پرداخت، اقدام به بازپرداخت بدهی های بنگاه شود. ساختار دوم، اعلام ورشکستگی به منظور تجدید ساختار بدهی های بنگاه و توافق با طلبکاران بنگاه به منظور تعیین مدت زمان مشخص برای بازپرداخت بدهی های تحت یک قاعده معین و مورد توافق بر مبنای جریان درآمدی بنگاه است.

در پیشنهاد دیگر آمده است: به منظور ایجاد انگیزه برای شکل گیری بنگاه های اقتصادی در مناطق مختلف، اعلام حداقل دستمزد به صورت منطقه ای باشد به طوری که میزان حداقل دستمزد هر منطقه بر مبنای هزینه های زندگی در همان منطقه تعیین شود. همچنین با هدف بهبود در محیط حقوقی رابطه کارفرما و کارگر و کاهش تورم قوانین و کاهش تفاسیر متعدد به دلیل بهبود قوانین مختلف در این حوزه، پیشنهاد شده در کوتاه مدت دولت قانون جامع کار را به منظور جمع و بهبود شفافیت قوانین فعلی تدوین کرده و فرآیندهای لازم برای اجرای قانون کار در جوامع قانون کار در مراجع حل اختلاف را طراحی کند.

علاوه بر این پیشنهاد شده قوانین و ضمانت های اجرایی برای حمایت از مالکیت معنوی تدوین و اجرایی شود.

از سویی به منظور تفکیک اصل داور از مجری، پیشنهاد شده امکان مقررات گذاری توسط نهادهای عمومی برای بخش هایی که خود ذی نفع هستند سلب شود. از سوی دیگر به منظور افزایش کارآیی در نظام دادرسی، عنوان شده که فرآیند دادرسی از طریق تعریف قراردادهای استاندارد برای فعالیت های مختلف به گونه ای اصلاح شود که هزینه های رجوع به دستگاه قضایی کاهش یابد.

در آخرین راهکار نیز آمده است: پرونده های اقتصادی در دادگاه های ویژه و تخصصی و به صورت متمرکز بررسی شود.